

K. HEGEDUŠIĆ, Šampion. Zagreb, Moderna galerija

likaciji, kao i u drugim časopisima i zbornicima (»Književnik«, »Nova literatura«, »Ars«, »Savremena stvarnost«, »Pečat«), H. surađuje člancima o lik. i kulturnoj problematiki. God. 1932. proširuje svoja pedagoško-propagandna nastojanja i vodi slikarsku skupinu u sindikatu građevinskih radnika u Zagrebu (Raušević, Kostić, Mikloš). Zbog okupljanja seljaka i radnika, te općenito zbog svojih socijalističkih stajališta u više je navrata zatvaran. God. 1937. postaje nastavnik, a 1945. profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Od 1950. vodi Majstorsku radionicu za postdiplomski studij slikarstva. S bivšim učenicima i suradnicima osniva 1956. grupu »Mart«. Bio je član JAZU od 1948. God. 1953. pokrenuo je izdavanje Bulletin Instituta za likovne umjetnosti i potaknuo osnivanje Arhiva za likovne umjetnosti i Kabineta grafike JAZU, kojim je rukovodio 1957–60.

Već u Hegedušićevim crtežima što ih je izlagao 1926. u Zagrebu nazočna je socijalna nota. Zahtijevajući nezavisnost našeg lik. izraza i shvaćajući da »umjetnik može stajati izvan kolektiva« (iz programa »Zemlje«) H. naglašava socijalno i nacionalno obilježje djela, ali ističe da je »pored bezuvjetno ispravne ideologije odlučan i likovni kvalitet«. Njegove slike i crteži iz dvadesetih godina, u kojima se prepliću groteskne, satirične i nadrealne zasade, označavaju lik. prosvjed protiv neljudskih prilika u društvu (Rabšicer, 1927; Proštenje u mom selu, 1927; Zeleni kader, 1928; Rekvizicija, 1929; Poplava, 1932; Justitia, 1934; Pleti kotec kak tvoj otec, 1936; Peti maj, 1937; Bitka kod Stubice, 1939). Polazeći od pučkih sakral-

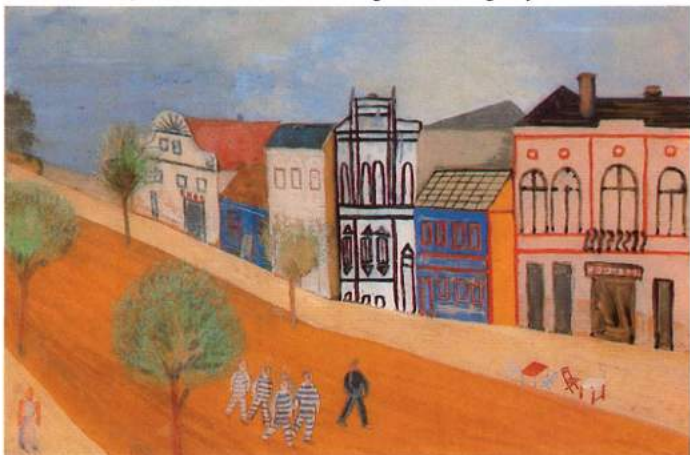
nih slikarija na staklu, H. u sredinu naviklu na tonsko slikarstvo čak i u djelima ekspresionista unosi gotovo posvemašnu plošnost i fovistički koncept boje, nižući intenzivne kromatske površine jednu do druge. Naturalizam koji proizlazi iz tematike i odabira boja naglašen je »primitivnim« oblicima i izražajnim crtežom. I sâm u to vrijeme slika temperom na staklu (*Bilo nas je pet vu kleti*, 1931) i tu tehniku prenosi na seljake u Hlebinama.

U razdoblju poslije 1945. H. razrađuje vlastiti koncept, proširuje krug motiva i unosi u svoja djela nove, kolažirane materijale, no ostaje vjeran svojoj temeljnoj tematici, sukobu pojedinca sa zlom u svijetu, pa i ta njegova djela zrače tjeskobom i prosvjedom (*Marija Gorska*, 1950; *Mrtve vode*, 1956; *Finale*, 1957; *Liqueur Foxy*, 1959; *Kiša*, 1963; *Transport logoraša I i II*, 1963; *Okupacija*, 1966; *Soho*, 1967). Izraz se pročišćuje i sažima, sve češći su motivi grada s njegovim apsurdima i dehumaniziranim prostorima a osnovna raspoloženja kreću se u širokom rasponu od melankolije i dramatike do sarkastične opservacije novoga realizma. God. 1969. radi veliku pov. kompoziciju *Anno Domini 1573* za svečani zastor Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. U tome kazalištu povremeno je opremao predstave; radio je inscenacije i kostime za opere *Nikola Šubić Zrinski* I. Zajca i *Anđelova pjesma* F. Paraća, te drame *Matija Gubec* M. Bogovića i *Tomislav T. Strozija*. Osim štafelajnog bavio se i zidnim slikarstvom; u Zagrebu 1922. pomaže J. Kljakoviću pri slikanju fresaka u crkvi Sv. Marka a 1932 (s M. Vankom) slika zidne kompozicije u »Gradskom podrumu«. Samostalno je slikao 1943. fresko-kompoziciju *Hrvatska škola* u Opatičkoj 10 u Zagrebu i započeo fresku u crkvi u Mariji Bistrici. God. 1971–73. oslikao je freskama Spomen-muzej na Tjentištu i prikazao prizore: *Okupator*, *Krvava rijeka*, *Proboj*, *Tifusari*, *Zbjeg*, *Planina bez milosti*, *Apokalipsa* i *Finale*. — Od najranijega razdoblja bavio se crtežom i grafikom; 1932. izdaje zbirku crteža *Podravski motivi* s predgovorom M. Krleže. Ilustrirao je knjige H. Kikića (*Provincija u pozadini*), M. Krleže (*Balade Petrice Kerempuha*), M. Ristića (*Turpituda*) i B. A. Krčelića (*Annuae*). Samostalno je izlagao u Zagrebu (1926, 1956. i 1973), Novome Sadu (1928), Bruxellesu (1959), Haagu, Groningenu, Bred i Schiedamu (1960); Beogradu (1960, 1964), Ljubljani (1960), Slovenj Gradecu (1961), Stockholmu (1964), Rijeci, Opatiji (1965), Kruševcu (1967), Sarajevu, Milanu, Skoplju (1968) i u Bologni (1973). Sudjelovao je na svim izložbama »Zemlje«, na izložbama grupe »Mart«, te na izložbama »Pedeset godina moderne umjetnosti« (Bruxelles, 1958), »Novi realisti« (Haaga, 1964) i »Umjetnost i otpor u Europi« (Bologna, 1965). Posthumno su mu priređene izložbe u Hlebinama (1976), Gornjoj Stubici (1980) i Tuzli (1982).

BIBL.: *Problem umjetnosti kolektiva*, Almanah savremenih problema, Zagreb 1932; *O našem slikarstvu*, Savremena stvarnost, 1933, 2; *Likovna grupiranja u Hrvatskoj*, Ars 37, Zagreb 1937, 1 i 3–4; *Riječ o kritici i organizaciji kritike*, Republika, 1950, 2–3; *Iz dnevnika 1918*, Literatura, 1959, 14; *Kako je osnovana Zemlja*, Politika, 28. II 1965.

LIT.: *Lj. Babić*, Uz slike Krste Hegedušića, Obzor, 5. III 1929. — *G. Gamulin*, Umjetnost Krste Hegedušića, Signali, 1932, 3–4. — *J. Depolo*, Krsto Hegedušić, Vjesnik, 13. III 1958. — *A. Čelebonović*, Krsto Hegedušić, Politika, 15. VI 1958. — *O. Bihajli-Merin*, Hegedušić, Letopis Matice srpske, Novi Sad 1964, 1. — *D. Horvatić*, Hegedušićeva Podravina, Kaj, 1968, 1. — *M. Šolman*, Krsto Hegedušić (katalog), Zagreb 1973. — *M. Krleža*, V. Maleković i D. Schneider, Krsto Hegedušić, Zagreb 1974. — *M. Matković*, Krsto Hegedušić, Forum, 1975, 4–5 — *V. Maleković*, Seljačke bune u djelu Krste Hegedušića (katalog), Gornja Stubica 1980. D. Hé.

Ž. HEGEDUŠIĆ, Motiv iz Sremske Mitrovice. Zagreb, Moderna galerija

Ž. HEGEDUŠIĆ, Plavi kardiogram

